

Cura

Kristendemokratisk ide & debat

Nr. 2 - september 2002

- Side 3: Om Cura
v. redaktionen
- Side 4: Begreb om kulturen
v. Michael Hedelund
- Side 8: Den kristne kultur som politisk projekt
v. Jan Nilsson
- Side 16: Kulturpolitik
- regerlige rammer, uregerligt indhold
v. Bodil Kornbek
- Side 20: Omsorg for omsorgen
v. Noomi Falbe Mortensen
- Side 26: The hen, the egg ...og forvalterskabet
v. Martin Hansen
- Side 31: Hvis du vil vide mere

Cura

Cura udkommer som et gratis webmagasin (webzine) i PDF-format. Ønsker man at modtage bladet kan man oprette abonnement og downloade bladet på www.cura.kfu.dk.

- **Udgives af**

Kristeligt Folkepartis Ungdom
- Danmark Unge Kristendemokrater

- **Redaktion**

Jesper Møberg-Poulsen
Jakob Norgaard Mortensen
Michael Hedelund
Jan Nilsson
Jonas Norgaard Mortensen (ansh.)

- **DTP & grafik**

Værdidrengene

- **ISSN**

Udskriftsudgave: 1602-1460
Onlineudgave: 1602-2238

- **Ekspedition & evt. henvendelse**

Kristeligt Folkepartis Ungdom
Att.: *Cura*
Allégade 24B
2000 Frederiksberg
Tlf. 3327 7800
E-mail: kfu@kfu.dk
www.cura.kfu.dk

- **Udkommer**

Næste gang: oktober 2002.

- **Rettigheder**

Artikler i *Cura* må gerne citeres, når blot det sker indenfor citatreglerne, og når det sker med tydelig angivelse af *Cura* som kilde.
Erhvervsmæssig affotografering af *Cura's* tekst, billeder og andre illustrationer er ikke tilladt.

Om *Cura*

Velkommen

Endnu et nummer af magasinet *Cura* er på gaden. Flere af artiklerne i dette nummer omhandler kultur og kulturpolitik. Dette tema er valgt ud fra den antagelse, at der ligger noget mere fundamentalt bag politik end de konkretpolitiske forslag, der behandles fra dag til dag, nemlig værdier og normer, som er indlejret i vores danske/europæiske kultur. Hvorledes kommer den kristne kulturarv til udtryk?, hvad kan der fra politisk side gøres for at styrke kulturen og dens frie liv? Det er nogle af de spørgsmål, som behandles på tværs af flere af artiklerne.

Endvidere indeholder dette nummer artikler om omsorgen og dens grundlag samt om fundamentet for en kristendemokratisk miljøpolitik.

For kristendemokratiet er det afgørende at holde sig politikens grundlag for øje. Med andre ord må enhver politik starte sit arbejde med at spørge efter etik, værdier og normer.

Dette er ikke mindst relevant at insistere på i en tid, hvor man kan få på fornemmelsen, at politik handler om at tilgodese flertallets behov og ønsker. Dette er for så vidt et sympatisk projekt, hvis alternativet består i, at samfundets ressourcer tildeles det i forvejen velstillede mindretal. Problemet er blot, at politikken nemt bliver vilkårlig, hvis der ikke fastholdes et objektive grundlag som inspiration for det politiske arbejde. Tilfredsstillelsen af flertallets behov og ønsker indeholder tillige faren for, at prisen må betales af mindretallet; det mindretal, der måske mest af alt har brug for samfundets hjælp og støtte.

Cura ønsker ud fra en kristendemokratisk ideologi at være med til at sætte fokus på politikens grundlag og dens forudsætninger. Forhåbentlig vil dette nummer være til inspiration for alle politisk interesserede.

God læselyst.

Begreb om kulturen

Af Michael Hedelund

Artiklen giver med udgangspunkt i Hans Gullestrup's metodik en indføring i hvordan man kan forstå begrebet kultur. Kulturen er en del af vores ballast som mennesker. Som struktur har den både en horisontal og en vertikal dimension. Den horisontale er kulturens centrale områder, mens den vertikale er kulturens forskellige niveauer, observerbare såvel som skjulte. Artiklen skal ses som et redskab til at give begreb om kulturen.

Det mentale program

Hvad er kultur? Et oplagt spørgsmål til flere timers debat skulle man mene. Kultur er en uhåndgribelig størrelse, som mest er synlig, når man f.eks. i et andet land finder ud af, at ens "normale-måde-at-gøre-tingene-på" bliver misforstået, eller man selv ikke forstår, hvorfor andre "gør-som-de-gør".

Kulturen er en del af et menneskes "mentale program", det vil sige det tankesæt og den opfattelse, der får et menneske til at handle, som det gør. I Nordeuropa vil en togrejsende f.eks. sætte sig på en plads eller i en kupé, hvor der ikke i forvejen sidder nogen, mens en togrejsende i Sydeuropa vil sætte sig sammen med andre passagerer. Et andet eksempel er at man som medlem af Kristeligt Folkeparti i Vestjylland finder det helt naturligt at holde andagter ved politiske møder, mens man i samme parti i København højest går med til at synge en sang. Begge eksempler ligger indenfor kulturens centrale områder, om end på forskellige niveauer hvilket den følgende metodik vil illustrere.

Definition på kultur

Professor Hans Gullestrup fra Aalborg Universitet definerer kultur som:

"... den verdensopfattelse og de værdier, moralnormer og faktisk adfærd – samt de materielle og immaterielle frembringelser heraf – som mennesker overtager fra en foregående generation; som de – eventuelt i ændret form – søger at bringe videre til næste generation; og som på en eller anden måde adskiller dem fra mennesker tilhørende andre kulturer."

For at kunne få indsigt i og forstå en anden kultur, er det vigtigt at have en metode til at analysere den. Hans Gullestrup har, med ovenstående som præmis, lavet en glimrende model for, hvordan en kultur er opbygget i al sin kompleksitet, og et godt udgangspunkt for at undersøge og forsøge at forstå en anden kultur.

Kulturens centrale områder

Den horisontale dimension

Som udgangspunkt har kulturen til hensigt at opfylde menneskers forskellige behov for at forstå sig selv i forhold til sine omgivelser.

Det sker overordnet set på otte forskellige områder, som det fremgår af følgende skema.

	Menneskets behov for at forstå:	Ses i samfundet som:
1	Hvordan man bearbejder naturen	Teknologi
2	Hvordan man fordeler resultaterne heraf	Økonomiske institutioner
3	Hvordan man lever sammen	Sociale institutioner
4	Hvem der bestemmer hvad over hvem	Politiske institutioner
5	Hvordan man formidler viden, ideer og holdninger til hinanden	Sprog og kommunikation i videste forstand
6	Hvordan man integrerer, vedligeholder og videreudvikler den enkelte og helheden	Reproduktion, socialisation, uddannelsesinstitutioner og sundhedsinstitutioner.
7	Hvordan man skaber og opretholder en fælles identitet	Ideologi
8	Hvordan man manifesterer opfattelsen af forholdet mellem liv og død	Religion

Modellen er simpel, men anskuelligør hvorledes kultur kan forstås som værende på en og samme tid altomfattende og afgrænset.

Den vertikale dimension

Kulturens centrale niveauer

Når man beskæftiger sig med en anden kultur, vil der være nogle ting, der umiddelbart springer i øjnene, andre bliver synlige ved nærmere eftersyn, og endnu andre træder først rigtigt frem efter grundige studier. Det er kulturens forskellige lag eller de forskellige niveauer, man kan møde kulturen på. Gullestrup beskriver seks forskellige kulturlag, hvor de tre første er de mest synlige, det man kalder den manifesterede kultur, mens de sidste tre er mere skjulte og udgør den fundamentale kerne i kulturen.

Manifesterede kulturer (1-3)

1) Symptomlaget

Er det der umiddelbart kan opleves: Adfærd, musik, dans, ritualer, redskaber, bolig, klædedragt, infrastruktur, kunst, formelle love og regler, viden,

færdigheder, myter, legender o.lign.

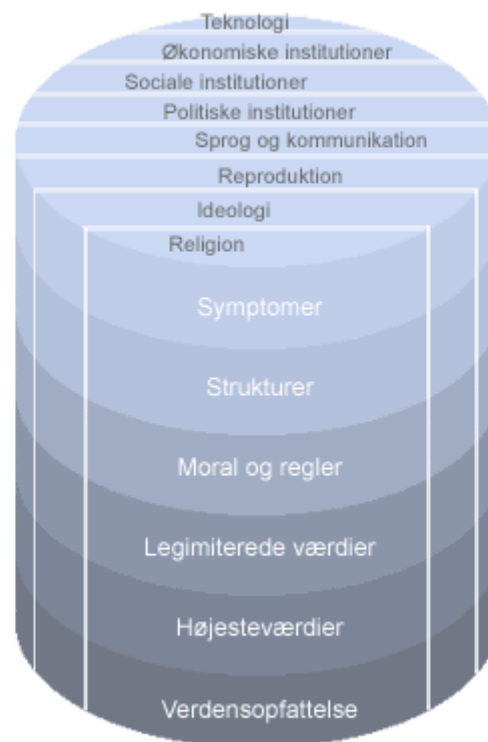
2) **Strukturlaget**

Laget er vanskeligt at observere: Sociale relationer, jordforhold, ejendomsforhold, produktionsforhold, valgsystem, administrative processer, indflydelsesveje, sprogopbygning, kommunikationsformer o.lign.

3) **Det styrende moral- og regellag**

Tradition og sædvane, uformelle regler, arbejds- og kønsmoral, straf- og belønningsforhold, uformel social kontrol o.lign. Altså samfundets praktiske regler for hvordan man skal gebærde sig.

Kulturens områder og niveauer

Kilde: "Kultur, kulturanalyse og kulturetik - eller hvad adskiller og hvad forener os?", Hans Gullestrup, akademisk Forlag, København, 1993.

4) **De situationsbestemte værdier**

Værdier der legitimerer, at noget er bedre end andet. Vurderingskriterier for f.eks. smukt/grimt, sundt/sygt og hæder/skam, samt samarbejdsformer, grundlag for tillid/mistillid o.lign.

5) **De alment accepterede højesteværdier**

Ansvarsbevidsthed for natur og kommende slægtled, socialt ansvar, rum- og tidsopfattelse, tabuer, æresbegreber, humor, arbejdsbegreber o.lign.

*Kerne-kulturer
(4-6)*

6) Den grundlæggende verdensopfattelse

Mennesket i naturen og i tid og rum, relation til andre folkeslag, forhold før fødslen og efter døden, opfattelse af menneskets sande natur, menneskets grundlæggende tankestruktur o.lign.

Fra bunden og op

Modellen fungerer sådan, at de dybeste lag har betydning for de højere liggende kulturlag hele vejen op, så i enhver kultur vil den grundlæggende verdensopfattelse være bestemmende for dannelsen af samfundets værdier, som igen har indflydelse på de højere liggende kulturlag som sociale relationer, menneskers adfærd, symboler, redskaber, påklædning og så videre. I kulturanalysen bliver morallaget vigtigt til at forklare den adfærd og de strukturer, man har observeret, og det er væsentligt at forstå for at kunne finde frem til de værdier og den verdensopfattelse, der ligger bag.

Med det in mente kan læseren jo passende bruge de 2 eksempler fra indledningen til at overveje hvorfor man altid har en ved siden af sig i en bus i Italien -og hvorfor et Kristeligt Folkeparti medlem i Vestjylland skal have en andagt ved et politisk møde i modsætning til et medlem i København?

Selvom et bud på sidst nævnte kan vanskeligt gives uden at anfægte personernes bevæggrunde for at synge en sang eller holde en andagt, så kan modellen i hvert fald medvirke til at illustrere, at den ene manifeste kultur (f.eks. andagtskulturen) ikke nødvendigvis betyder at man har forskellige kernekulturer. Måske har man blot, af den ene eller anden grund, et større behov for at lade denne kernekultur udtrykke sig via en manifest kultur.

Bibliografi

Hans Gullestrup, „ Kultur, Kulturanalyse og Kulturetik - eller hvad adskiller og hvad forener os?“ Akademisk forlag: Danmark, 1992.

Den kristne kultur som politisk projekt

Af Jan Nilsson

Artiklen tager udgangspunkt i det politiske projekt at bevare den kristne kultur, og det forsøges indkredset, hvad der i vores kultur er udledt direkte fra en kristen inspiration. Her behandles begreber som f.eks. kapitalisme, sækularisering og demokrati. Dernæst stilles spørgsmålet, hvad en besindelse af det kristne indhold i kulturen må betyde i en konkret politisk stillingtagen, hvis det politiske mål er at bevare den kristne kultur som fundament for samfundet.

Indledning

*Danmark som
kristent land*

Man hører fra tid til anden udsagn som „Danmark er et kristent land“ eller „vi har en kristen kultur i Danmark“. Udsagn, der ofte bruges som argument for en bestemt politisk holdning. Man siger med andre ord: Danmark er - og bør forblive - et kristent land med en kristen kultur, *derfor* må vi holde fast i dette eller hint.

Argumentationen er fuldt ud legitim, og bevarelsen af den kristne kultur er et politisk projekt, der er værd at kæmpe for. Politik (også en kristen inspireret politik) omhandler altid samfundet og dets forbedring, aldrig den enkeltes personlige overbevisning eller tro. Derfor er det også rigtigt, at f.eks. Kristeligt Folkeparti ikke har den enkeltes omvendelse som formål, men derimod en fastholdelse af kristendommen som fundament for kulturen, samfundet og dets indretning.

*Mellem humanisme
og fundamentalisme*

En kristen inspireret politik står altid foran faren for at falde i én af to grøfter: Der er en fare for, at bestræbelserne på at gøre politikken almen-forståelig ender med at udvande projektet til ren humanisme, som alle kan være helt enige i (vi skal tage os af de svageste, sikre jordens ressourcer til kommende generationer o.s.v.), men hvor det er svært at se, hvad der gør dette til en specifik kristelig politik. Den anden fare består i, at politikken kun bliver for „de indviede“; dem der i forvejen er bekendt med en argumentation, der ret beset kræver en ganske bestemt tro for at kunne forstås og accepteres.

Det svære spørgsmål lyder derfor: Hvordan kan der formuleres en politik, der forbliver tro over for en ganske bestemt religion, i dette tilfælde kristendommen, som ikke kan forventes *accepteret* af alle, på samme tid med at projektet lader sig formidle på en måde, som er *forståeligt* for alle, hvorved de politiske konsekvenser af kristendommen kan formidles og anerkendes uden hensyn til

personlig tro eller mangel på samme?

Et muligt bud på et svar kunne bestå i en henvisning til den kristne kultur og dennes faktiske realitet i vores samfund. Kristendommen har - om man accepterer den som sand religion eller ej - øvet umådelig stor indflydelse gennem århundreder på vores samfund og vores måde at indrette os på. Kristendommen har med andre ord skænket os nogle værdier og en kultur, hvis eksistens dårligt lader sig benægte. Fra politisk side er det derfor fuldt ud legitimt at kæmpe og argumenterer for, at netop disse værdier bør bevares for fremtiden. Disse værdier er ikke taget ud af den blå luft: De er kommet ud af en kristen forkyndelse, og en fornægtelse heraf vil være at fornægte sin egen kultur. Herved forenes den specifikt kristne inspiration med en formidling, der søger sin argumentation i det, alle i princippet kan forstå - om de så er enige i de politiske konsekvenser eller ej, er en anden sag.

Denne artikel skal forsøge at konkretisere, hvad det er, der i vores kultur er udsprunget direkte af kristendommens tilstedeværelse i samfundet. Kan der indkredses nogle principper herfra, så er der måske fundet nogle pejlemærker for det politiske arbejde, der ønsker at bevare et kristent samfund.

Hvad er det kristelige i kulturen?

At religion og kultur øver indflydelse på hinanden turde være en kendt sag. Vi kender det fra f.eks. muslimske lande, hvor det kan være svært at skelne mellem, hvad der af konkrete udtryk skyldes religion, og hvad der skyldes kultur. De to kan sommetider være så tæt vævet ind i hinanden, at det kan være svært at skelne. Vi kender det også fra jødedommen, hvor det at være jøde kan betyde, at man er jøde i religiøs forstand, men man kan også være jøde af etnicitet og kultur men have en anden religion, f.eks. kristendommen. Navnet betegner både noget religiøst og noget kulturelt.

Når der i denne sammenhæng tales om „kultur“ i almindelighed og „kristen kultur“ i særdeleshed, skal det ikke forstås som kultur i snæver forstand, som når man tænker på teater, museumskunst o.s.v., ligesom kristen kultur her betyder mere end almen-folkereligiøsitet (at holde juleaften og lignende). Nej, kultur betyder her de mest fundamentale dispositioner, som styrer vores adfærd som personer og som samfund, ofte uden vi er os dem bevidste. Det er de værdier og normer, vi så at sige har fået ind med modermælken, og som har sat sig spor i samfundet gennem vores handlinger.

Vores kultur er så meget en del af os selv, at det kan være svært at få øje på den. Sådan noget ses meget bedre af folk udefra. Hvad mon befolkningerne i

*Religion og kultur i
vekselvirkning*

*Hvad er kristen
kultur?*

f.eks. muslimske lande siger om os (vores kultur/religion)? Hvad ser de som det specielle ved kristne samfund, som adskiller os fra andre kulturer? De siger sikkert så meget forskelligt, men man kunne forestille sig, at noget af det gennemgående ville være: Det er kapitalistiske samfund; de vestlige lande er individualistiske og sækulariserede; de har demokrati; er en del af globaliseringen og har et frit undervisningssystem...

Hvis ovenstående blev påstået, må man nok anerkende karakteristikken. De fleste af begreberne er vi måske ikke særlig stolte af (og ser det måske ligefrem som vores politiske opgave at arbejde for det modsatte). Ikke desto mindre er det tesen her, at alle disse karakteristika ved den vestlige kultur er direkte udsprunget af en kristen inspiration! Nuvel, det oprindeligt kristelige i principperne er gennem tiderne blevet misbrugt - til tider næsten til det ukendelige. Alligevel indeholder de hver især noget specifikt kristeligt, som er ganske særegent for kristne samfund. Det skal her kort forsøges antydet for hvert enkelt begreb:

Kapitalisme

Kapitalisme

Baggrunden for kapitalismens opståen er den kristne kaldstanke: At den enkelte har en gudgiven forpligtelse til at leve sit liv i overensstemmelse med Guds lov. Det vil bl.a. sige i foretagsomhed til gavn for næsten og samfundet. Denne tanke ligger bag oldtidens klostervæsen, der faktisk udviklede det, vi idag vil kalde en fri og åben økonomi. Ved reformationen blev kaldstanken indskærpet til at gælde alle kristne; den var ikke kun en fordring for munke og nonner: Fordringen om at yde sit yderste i hjemmet, på arbejdet og alle andre steder for Guds og næstens skyld skulle gælde enhver.

Den moderne udgave af den frie markedsøkonomi blev programmatisk lanceret af den skotske filosof Adam Smith, der i det moralfilosofiske værk, *The Wealth of Nations* fra 1776 (på dansk *En undersøgelse af nationernes velstand*) foreslår en specialiseret arbejdsdeling i en fri og åben markedsøkonomi som bedste middel til at skabe velstand og til at fordele samfundets ressourcer på en retfærdighed måde til hele befolkningen.

Kapitalismens grundlag udspringer altså i første omgang fra en specifik kristen forståelse af livet og i anden omgang af en kristeligt inspireret moral, der har som mål, at samfundets goder ikke skal være forbeholdt de i forvejen velstillede.

Individualisme

Individualisme

Individualismen med dens vægtlægning på det enkelte menneske har sin grund i kristendommens betoning af hvert enkelt menneskes ubegrænsede værdi. Den kristelige inspiration bag f.eks. menneskerettighederne, som de bl.a. kommer til udtryk i FNs menneskerettighedserklæring, er således tydelig. Den oprindelige vægtlægning med udgangspunkt i den kristne inspiration lå på kollektivets pligt over for enkelte, snarere end den enkeltes rettigheder over for kollektivet. Individualismen har altså en kristelig grund, selvom et misbrug af tanken har ført begrebet til at betyde „at være sig selv nok“.

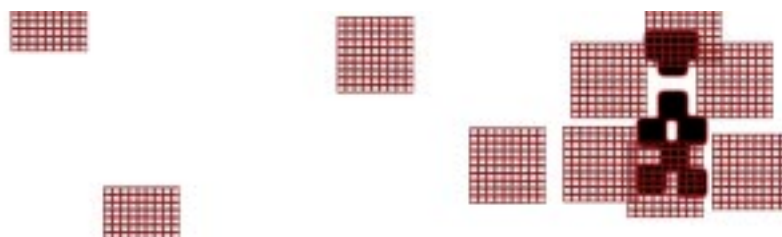
Sækularisering

Sækularisering

Sækularisering er et svært ord: Idag betegner det det forhold, at religionen/kristendommen fylder mindre og mindre i samfundet. Oprindeligt lå der dog den

kristelige tanke bag, at der er forskel på denne verden (saeculum) og på Guds Rige. Altså samme tanke, der ligger bag f.eks. Luthers tale om de to regimenter (det verdslige og det åndelige). Den sækulare tanke fra kristen side betoner denne verdens egen-ret, dens skabthed, men afviser dens guddommelighed. Dette fører med sig, at kirken og dens gejstlighed ikke kan gøre krav på hals- og hovedret over samfundets sjæle; over det politiske, kunstneriske, videnskabelige liv o.s.v. I Luthers samtid betød det, at han afviste kirkens ret til at indsætte og afsætte fyrster, konger og kejsere, mens disse omvendt ikke måtte blande sig i kirkens anliggender.

Med et moderne ord, kan man sige, at tanken bag sækularisering i dens oprindelige betydning dækker over en udvidet form for *magtdeling* samfundets instanser imellem: Ingen instans i samfundet (hverken kirken med dens dogmer og trosudsagn eller staten med dens magtapparat) må blive totalitære størrelser, der kontrollerer og behersker alle samfundets forhold fra den enkeltes tro og holdninger over familielivet til den politiske magt. Således er tros-, tale- og forsamlingsfriheden et konkret udtryk for et specifikt kristent syn på denne verden.

Den sikkert mest gennemførte behandling af princippet om magtdeling findes i Montesquieus værk *De l'esprit des lois* fra 1748 (på dansk *Om lovenes ånd*). Det er her tanken om adskillelsen af de tre statsmagter (den udøvende, den lovgivende og den dømmende magt) findes. For Montesquieu var sigtet dog meget videre end blot en magtdeling *statens* institutioner imellem. Han ønskede at sikre egen-retten for alle *samfundets* forskellige domæner: Der findes forskellige „kategorier af love“ siger Montesquieu, nemlig familieretten, kirkeretten, den offentlige ret, folkeretten o.s.v., og „den menneskelige fornufts storslåethed består i at vide under hvilken af disse kategorier de ting som man skal dømme om, hovedsageligt henhører.” (Montesquieu, vol. 2, p. 165)

Magtdeling (eller den sækulare tanke eller Luthers tale om forskellige regimenter, om man vil) vil altså fastholde samfundets forskellige domæners ret på deres egne præmisser: Staten må ikke blive totalitær; kirken må ikke tvinge sine trosudsagn igennem med magt; civilsamfundet skal sikres frirum til egen udfoldelse; privatlivets fred er ukrænkelig; pressen skal være fri og uafhængig o.s.v. o.s.v. Alt sammen et produkt af et kristent verdensbillede - endskønt sækularisering ligesom så meget andet gennem stadigt misbrug i daglig tale betyder noget andet.

Demokrati

Demokrati

Demokrati - eller folkestyre - har sin grund i et positivt syn på mennesket, der betyder, at folket er i stand til at tage del i og ansvar for samfundets ledelse. En tanke, der først og fremmest er vokset frem i kirken gennem dennes organisering af forholdet mellem gejstlige og lægfolk. I en protestantisk tradition kender vi det fra Luthers lære om „det almindelige præstedømme“: Lægfolket er i princippet i besiddelse af samme egenskaber som præst, biskop og pave, sagde Luther, hvorfor en aktiv inddragelse af lægfolket i kirken (og samfundet) er en naturlig sag.

Samme princip genfindes nu helt tilbage i den katolske kirke i oldtiden, hvor både gejstlige og læge („clericus et populus“-princippet) skulle være tilstede ved valget af en ny biskop. Folket havde ganske vist ikke stemmeret men skulle bifalde valget af den nye biskop, førend valget var gyldigt. Ordningen har sikkert haft mere formel end reel betydning, men afslører dog en klar idé om demokrati tilbage til kirkens allerførste tid.

Globalisering

Globalisering

Globalisering som tanken om det universelle ved siden af det lokale er ligeledes en tanke, der altid har været konstituerende for kristendommen. Fra trosbekendelsen kender vi det, når der siges „den hellige, almindelige kirke“: „Almindelig“ betyder her verdensomspændende/universel/global.

Det universelle suspenderer ikke det lokale - kirken har altid bestået af lokalmenigheder men i et fællesskab af universel karakter, på tværs af landegrænser, sprog og kulturelle former. Denne tanke og kirkelige organisationsform har øvet stor indflydelse på det vestlige samfunds generelle selvforståelse og organisering. På godt og ondt, må man sige, men med udgangspunkt i en tydelig kristen inspiration.

Frit undervisningssystem

Frit undervisningssystem

Den enkeltes tilegnelse (også rationelle tilegnelse) af kristendommen og dens indhold har altid været en fast bestanddel af kirkens praksis. Det kendes f.eks. fra oldkirkens dåbsoplæring, fra Luthers insisteren på gudstjeneste og undervisning (katekismus) på modersmål, og ses endvidere i den generelle og systematiske alfabetisering af Vesteuropa med henblik på bibellæsning.

Denne folkelige, offentlige og almene undervisning er noget specifikt europæisk, der tilbage i tiden har hentet sin begrundelse i kirkens liv og praksis. I dansk sammenhæng er dette kommet særligt til udtryk i Grundtvigs tanker om

højskoler, den almene dannelse som fundament for den faglige kundskabstilegnelse og uddannelse af almuen.

Det skulle her antydningvist været forsøgt vist, at vægtige elementer i vores europæiske kultur direkte har hentet sin inspiration fra kristendommen, dens forkyndelse og kirkens praksis og organisering. At de fleste af disse elementer har undergået en pervertering ændrer ikke ved dette faktum. Europæisk kultur er kristen kultur!

Politiske konsekvenser

Politiske principper

Hvad betyder alt dette i praksis? Hvilke politiske konsekvenser får en besindelse af det kristne indhold i kulturen for en politik, hvis mål er at fastholde samfundet på kristendommens grundlag?

Første øvelse må bestå i at udlede nogle politiske principper ud fra ovenstående begreber:

Kultur:	Politisk princip:
a) Kapitalisme	Fri og åben markedsøkonomi med en retfærdig fordeling af samfundets ressourcer som mål
b) Individualisme	Kollektivets pligt til at tage vare på det enkelte menneske
c) Sækularisering	Magtdeling og samfundets forskellige domæners egen-ret (stat, marked, civilsamfund, familie, kirke etc.)
d) Demokrati	Folkelig deltagelse i offentlige anliggender
e) Globalisering	Det lokale som del af universelt fællesskab på tværs af grænser
f) Frit undervisningssystem	Offentlig undervisning for alle. Almen dannelse forud for faglig kundskabstilegnelse

Det konkrete politiske arbejde må bestå i at fastholde samfundet på en forpligtigelse over for disse politiske principper, når og hvor de enten antager en perverteret form eller er på vej til helt at glide ud af den politiske dagsorden. En konkretion af sådanne principper vil altid antage forskellige former under skiftende omstændigheder. Der må spørges om; hvad betyder dette og dette princip idag anno 2002, når vi står over for disse specifikke udfordringer. En blind gentagelse af fortidens løsninger er ikke nogen lykke.

Politiske konsekvenser

Der må med andre ord spørges om:

ad a) Er vores vestlige markedsøkonomi virkelig så fri og åben, som den burde være - f.eks. i forhold til u-lande - og tjener den sit formål at sikre en retfærdig fordeling af samfundets/jordens ressourcer?

ad b) Respekterer samfundet det enkelte menneskes værdighed og

ukrænkelighed i f.eks. sundhedsvæsen og socialomsorg?

ad c) Antager staten på visse områder totalitære tendenser over for civilsamfundets og markedets frie liv? Respekteres privatlivets og familielivets fred fra reklamer eller utidig indblanding fra det offentlige?

ad d) Har kampen mod eksperter og smagsdommere skabt større *folkelig deltagelse* i politik og offentlige anliggender i det hele taget?

ad e) Hvordan sikres det, at globaliseringen ikke kun bliver et fællesskab på markedets/økonomiens vilkår, men derimod et *menneskeligt* fællesskab, der bygger bro mellem folkeslag på tværs af sprog og kultur?

ad f) Er vores uddannelsessystem indrettet, så det tilgodeser den almene personlige dannelse, eller er dette blevet negligeret i vores fokus på faglighed?

Kan der svares negativt på nogle af disse spørgsmål, må næste skridt være at spørge sig selv: Hvilke tiltag kan vi komme på, så vi opfylder det oprindelige mål i det politiske princip? Svaret eller svarene på dette spørgsmål er det alene op til vores idérigdom, sunde fornuft og menneskelighed i det hele taget at finde på. Svaret kan ikke aflæses i vores kulturarv, så vidt som en praktisk videreførelse af principperne herfra altid vil være forskellige under forskellige omstændigheder, der skifter, som tiderne gør det.

Forbehold og problematisering

Vilkårlighed?

Første forbehold i denne artikel er faren for vilkårlighed. Ialt seks begreber/udtryk for kulturen er blevet behandlet systematisk. Helt sikkert kan der føjes adskilligt flere til, og måske er disse seks ikke engang de mest essentielle. Lad så være! Om ikke andet har de tjent som eksempler på en metodik og en indkredsning af sagen.

Protestantisk eller kristen kultur?

For det andet må vilkårligheden i selve begrebet „kristen kultur“ ses i øjnene: Ovenstående analyser er lavet med et vesteuropæisk perspektiv og i særlig grad et protestantisk perspektiv. Kan det tænkes, at en analyse med udgangspunkt i f.eks. en russisk-ortodoks kultur ville være kommet til ganske andre konklusioner, mens det specifikt kristelige kunne hævdes på samme tid med lige god ret?

Kan kultur styres politisk?

For det tredje rejser hele projektet spørgsmålet om det mulige i overhovedet fra politisk side at bevare en kristen kultur, så vidt som kultur er noget, der kun meget vanskeligt lader sig føje af love og diktater. Man kan ikke lære kultur, som man lærer om et fagligt emne ved at læse en bog. Det er altså meget vanskeligt at

oplyse sig til en kristen kultur gennem undervisningssystemet eller andet.

Med kultur i denne forstand er det som med musik: Man kan lære lidt - men kun lidt - ved at læse bøger om musik. Bedre er det at gå til koncerter eller på anden måde at opleve musikken. Men i sidste ende lærer man først musik ved selv at synge og spille. På samme måde med kultur og kristen kultur: I sidste ende kan den ikke læres, den kan kun ud-leves i praksis - og læres derigennem.

Sidste forbehold er måske det største: En bevarelse af den kristne kultur har indbygget noget meget konservativt i sig. Hvorledes sikres det, at projektet bliver til andet end en reaktionær klampen sig til fortiden? Og videre: Hvordan sikres det, at kultur-projektet ikke bliver kultur-chauvinistisk, altså ekskluderende over for andre kulturer/religioner?

Disse afsluttende forbehold er bevidst formuleret som åbne spørgsmål: Kan de tjene som inspiration til det videre arbejde med at formulere en kristen inspireret politik, så er det godt. Hvis ikke er formålet i det mindste et modificere denne artikels påståelighed vedrørende sit emne. Det har ikke været meningen - det er emnet for komplekst til.

Bibliografi

J. Balling, "Ti teser vedrørende det historiske forhold mellem kirken og den europæiske civilisation" i *Kirken og Europa* (ed. J. Balling), Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab, Århus, 2000

C. de Montesquieu, *Om lovenes ånd*, København, 1998

P.S. Møller, *Den naturlige orden. Tolv år der flyttede verden*, København, 1996

A. Smith, *En undersøgelse af nationernes velstand, dens natur og årsager*, København, 1976

M. Weber, *Den protestantiske etik og kapitalismens ånd*, København, 1972 (og senere)

U. Østergaard, *Europa. Identitet og identitetspolitik*, København, 1998

U. Østergaard, „Hvad er det „europæiske“ ved den europæiske civilisation?“ i *Kirken og Europa* (ed. J. Balling), Center for Europæisk Kirkeret og Kirkekundskab, Århus, 2000

Kulturpolitik

Regerlige rammer, uregerligt indhold

Af Bodil Kornbek, MF for Kristeligt Folkeparti

Med den hidsige debat om lasershowet i 1995 som omdrejningspunkt bringer artiklen en række overvejelser om hvad der konstituerer kultur i dagens Danmark. Den bærende idé er at kultur først og fremmest udspringer af vores individuelle selvforståelse, og dermed at forståelsen af hvad der er kultur, i snæver forstand, ikke er en hel befolknings kollektive forståelse - tvært imod. Artiklen giver ud fra denne analyse et bud på en kristendemokratisk kulturpoliti, som værende først og fremmest en rammepolitik, snarere end en indholdsmæssig politik. Essensen er at man godt kan opsætte gode/dårlige rammer for kulturen, men man kan ikke fra politisk side fastlægge hvorvidt indholdet i disse rammer er godt eller dårligt.

Indledning eller anledning

Lasershowdebatten

Tilbage i 1995 – i forbindelse med 50-året for Danmarks befrielse – ville en gruppe kunstnere opføre et lasershow langs den jyske vestkyst og dermed langs de gamle tyske bunkere. Værket gav anledning til heftig debat, allerede inden det blev opført. Blandt modstanderne var især foreningen af frihedskæmpere under Anden Verdenskrig, der ikke kunne acceptere, at de tyske bunkere blev anvendt i æstetisk øjemed. Tilhængerne, nogle kaldte sig vist nok kulturradikale, påberåbte sig den kunstneriske frihed. Det føj med begreber som ytringsfrihed, national stolthed, tilgivelse og retfærdighed. Enige blev man ikke.

Den individuelle selvforståelse

Lasershow-debatten eksemplificerer ganske glimrende kernen i kulturdebatten: Konventionen mod avantgarden. Når det nye udfordrer det etablerede, tvinges det etablerede til at reagere. Til at se ind i sig selv, reflektere og danne en selvforståelse, der kan udgøre roden i oppositionen til det nye. Efter devisen aktion genererer reaktion, der igen genererer aktion osv. udgør kulturdebatten således et dynamisk rum for selvforståelse. Det er min pointe, at produktet af debatten, den individuelle selvforståelse, er ganske fundamental for vor kultur. Det er utopi at tro, at man kan forhandle sig til enighed om én kollektiv, fælles kultur. Kulturen må udgøres af summen af selvforståelser – ikke blot fællesnævnerne.

Vor individuelle selvforståelse lever ikke af sig selv. Den skal gødes, og gødningen er netop de udfordringer og provokationer, det nye frembringer. Man kan således ikke, vil jeg påstå, opretholde sin selvforståelse uden en fri debat og uden nogenlunde frit slag for nye initiativer.

Det er på denne baggrund, nærværende indlæg skal læses. De tanker, jeg her giver udtryk for, er kun anvendelige indenfor kulturpolitikken, det vil sige det politiske område, man som kulturpolitisk ordfører forholder sig til. Uden for falder alt det andet, vi ellers forbinder med kultur, fx familiemønstre, samfundsengagement, gensidig respekt osv. I det følgende forholder jeg mig således kun til det, man lidt firkantet kan kalde det ministerielle kulturressort. Indlægget tilsigter ingenlunde at byde på, hvorledes en ideel kristendemokratisk kulturpolitik bør tage sig ud materielt, eller hvilke værdier en sådan bør være gennemsyret af.

Uanset at en materiel kulturpolitisk kodificering af kristendommen formentlig ville være en overkommelig opgave, ville det være ganske nyttelyst politisk. Dette skyldes særligt to kendsgerninger. For det første er politik lig forhandling.

Forhandling ender altid (på den ene eller den anden måde) med et kompromis, og med et kompromis har man allerede beskåret summen af ideer. For det andet lader det sig slet ikke gøre at regulere kulturens materielle indhold. En sådan regulering vil altid indeholde tilladelser og forbud, men disse vil altid, jf. ovenfor, resultere i reaktion. Der var således pornografi allerede før, den blev legaliseret. Der er bibler i Kina, og der blev først for alvor skrevet bøger i Tyskland, da nazisterne brændte »skadelig« litteratur. Polemikere vil måske anføre, at netop derfor gavner forbud debatten, dynamikken og dermed kulturen. Ja, i sidste ende, men forbud vil altid have ofre i form af sanktionering, og disse ofre kan undgås ved en nogenlunde fri debat.

Kulturen bevæger sig således på et latent niveau, der er næsten urørligt med politiske redskaber.

Kristeligt Folkepartis kulturpolitik

Kristeligt Folkepartis kulturpolitik har altid påstået at ville udvikle samfundet med grundlag i den kristne kulturarv, men historisk har vi været et parti, som har ønsket at regulere – og til dels forbyde – visse kulturelle fænomener.

Har denne metode realiseret vores formål? Er der blevet mindre porno og flere kristne værdier i kulturen? Næppe. Sekulariseringen – også kulturelt – har fortsat. Tværtimod har vi blandt befolkningen skabt tvivl om, hvad Kristeligt Folkeparti har kæmpet for. Kun vores modstand er blevet manifesteret. Vi er i dag ikke kendt som et kulturparti men som et anti-kulturparti. Det er på tide, at vi gør op med dette image.

Når man ikke med succes politisk kan regulere kulturens indhold, må man i stedet nøjes med at regulere de rammer, inden for hvilke kulturdebatten agerer og opstår. Det drejer sig (ligesom alt andet inden for politik) om økonomi. Hvis

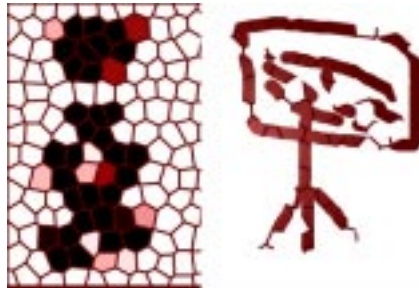
vi vil styrke vores selvforståelse, må vi styrke det vækstlag, der kan udfordre os og bekræfte vores selvforståelse. Vi må tage afstand fra vores tidligere – til tider rendahlistiske – tilgang til kulturokonomien og acceptere, at kultur koster penge, og at markeds kræfterne alene sjældent tillader kulturel udvikling.

Kulturbegrænsning

Kultur må ikke direkte skade enkeltindivider. Vi må skærme vores børn for vold og porno, men vi må ikke derudover være angste for kulturelle påfund, der støder os på vores værdier som kristne. Vi må lade os støde, og dermed tvinge folk til at tage stilling. Vi skal ville kulturel mangfoldighed, men samtidig respektere den enkeltes grænser for, hvad man vil være tilskuer til. Vi skal sikre, at kulturelle tilbud forbliver tilbud og ikke tvang. Den enkelte skal selv kunne vælge til eller fra, men selve tilbudenens eksistens bør vi ikke fornægte men diskutere.

Kulturel kompetence

Udviklingen af den kulturelle kompetence i samfundet (hos den enkelte), udviklingen af kreative og skabende miljøer, bliver afgørende for hvorledes udviklingen forløber. Vi skal ikke udvikle en kultur som bygger på enhed eller statslig og centraliseret styring, men vi skal styrke og videreudvikle det kulturelle demokrati som vil åbne nye veje for den enkelte i fællesskabet.

Vi oplever en større og større internationalisering, hvilket giver en kulturel mangfoldighed i samfundet. Vi får indsigt og forståelse for andre lande og folkeslag. Vi har og vil få stort udbytte af dette, men det udfordrer os også. Vor tolerance for andre udtryk end det traditionelle, respekten for andre livssyn end vor eget, bliver også sat på prøve.

Åbenhed overfor nye perspektiver

Når vi så som enkeltindivider – ikke som politikere – møder kulturen og værdierne, skal vi være bevidste om de kultur- og værditraditioner vi vil tage med os videre i den kulturelle udvikling. Samfundet er i konstant forandring. Viden om vor historie og om hvem vi er vigtig. Vor traditioner – hele vor kulturarv – minder os om de sammenhænge, vi står i. Det er med til at give os rodfæste, tryghed og identitet. Udgangspunktet er ikke en selvtilfredshed med vores eget, men et grundigt kendskab til vor egen kultur forudsætter, at vi tør åbne horisonten for nye perspektiver og nye kulturer. Vi skal ikke møde udviklingen med skepsis eller frygt, men vi skal møde den med åbne arme og begge ben plantet i den danske kulturarv.

Det er det, vi skal bruge kulturen og debatten til. Vi skal ikke bruge kulturen til, via lovgivning og kompromiser, videst muligt at diktere et kristent samfund. Det er der som nævnt flere grunde til, men lad mig afslutningsvis repetere den nok væsentligste ved hjælp af et citat. Vi skal tilbage til lasershow-debatten i 1995. Blandt tilhængerne af projektet var dagbladet Politikens chefredaktør, Tøger Seidenfaden, der krydsede klinger med modstanderne i et debatprogram på tv. Bølgerne gik højt som de nu en gang gør, når patrioter og kulturradikale diskuterer. Tøger Seidenfaden fik det sidste ord, og det lød nogenlunde således: »Mine herrer; vi har i aften fået mange bud på, hvad rigtig kunst er, og det bliver vi næppe nogensinde enige om. Hvad vi forhåbentlig kan blive enige om er, derimod, hvad kunst og kultur ikke er, og det er kompromis.«

Om Bodil Kornbek

Læreruddannet. Arbejdet som lærer siden 1987 med ti års erfaring fra folkeskolen. Senest konstitueret skoleleder på friskole i det københavnske nordvestkvarter. Formand for KRF i Københavns Amt fra 2000. Opstillet til Folketinget i Rødovre- og Lyngby-kredsen. Medlem af Folketinget fra 2001. Medlem af følgende udvalg: Uddannelsesudvalget, Forskningsudvalget, Kulturudvalget, Integrationsudvalget, Indfødsretsudvalget, Energiudvalget, Kommunaludvalget. Endvidere ligestillingspolitisk ordfører.

Omsorg for omsorgen

Af Noomi Falbe Mortensen

Garbatjov har sagt, at et system kendes på, hvordan de gamle behandles. Drager vi med værdighed omsorg for disse menneskers behov, tager vi vare på deres liv, er menneskets livssituation i centrum - eller er omsorgen blevet tingsliggjort og forarmet i den administrativ-økonomiske tidsalder? Er der nødvendigvis en modsætning mellem managementkultur og en omsorgsorienteret kultur? Sygeplejerske og stud.cur Noomi Falbe Mortensen tegner i artiklen nogle principielle konturer af omsorgens væsen, og påpeger, med ældreomsorgen som eksempel, på nogle principielle udviklingsproblemer i omsorgssektoren.

Brugerrollen

Denne artikel handler om brugerrollen. Jeg har tidligere skrevet om patientrollen og om hvor vigtigt det er, at patientforløbet ikke betragtes uden sammenhæng med livsforløbet i øvrigt. Det er på alle måder uværdigt at skulle spille en rolle, som man ikke kan identificere sig med. Langt de fleste af os kommer til at slutte vores liv her på jorden med titlen "bruger" hæftet på os. Kunne vi til sammenligning forestille os at kalde de små nyfødte babyer, som ligger sammen med deres mødre på barselgangen, for brugere? Nej vel, de er bare totalt afhængige små nye borgere, som vi gerne ofrer al vor omsorg.

Livet består af forskellige faser, som til sammen danner menneskets livsforløb. Livet igennem er vi afhængige af skiftende former for omsorg og støtte. Vi er brugere hele livet igennem. Alligevel er „bruger“ blevet en anvendt betegnelse for en rolle defineret ud fra overordnede administrative og økonomiske forhold under social- og sundhedsforvaltningen. I ordet *patient* ligger der en forhåbning om noget midlertidigt. I *ordet* bruger ligger der noget langt mere uigenkaldeligt, samtidig med at der er noget negativt i ordets klang. Selv om vi som sagt alle er brugere hele livet, så er ordet bruger alligevel blevet en officiel betegnelse, under hvilket nogle er registrerede - bruger med stort B.

Noget tyder på, at det er endog endnu mere traumatisk at skulle tilpasse sig en rolle som bruger end som patient.

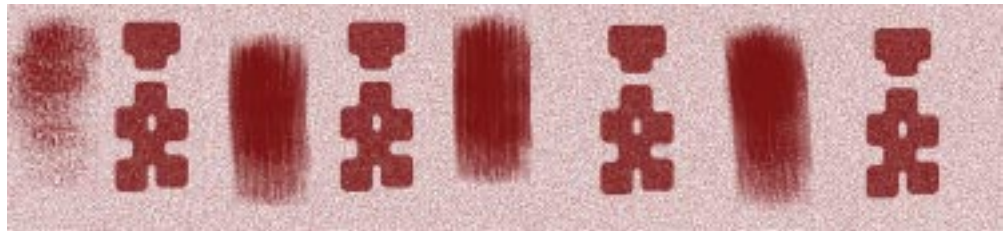
Kommunens omsorgsansvar

*WHO's
sundhedsstrategi*

Først efter Kommunalreformen i 1970 kan man tale om en egentlig sammenhængende primær sundhedstjeneste. For kommunerne var det nyt og uvant at skulle varetage opgaver indenfor sundhedsvæsenet. Samtidig stod samfundet midt i en periode hvor ekspansionen af sygehusvæsenet var ved at løbe helt løbsk i teknologisk eufori, ikke kun i Danmark, men generelt i den

vestlige verden. Dette medførte udarbejdelsen af WHO's sundhedsstrategi "Sundhed for alle år 2000", som stillede krav til den primære sundhedstjeneste om udførelse af sundhedsfremme, forebyggelse, pleje og behandlingsopgaver. Dvs. at primærsektoren overtog pleje og omsorgsopgaver, som før blev varetaget af sygehussektoren.

Et udvalg under Indenrigsministeriet gør i en rapport fra 1985 opmærksom på, at det samtidig kræver holdningsbearbejdelse og uddannelse af sundhedsvæsenets personale, hvis opgaven skal lykkes. Udvalget fastslog: „at sundheds- og socialvæsenet er til for borgernes skyld. Borgernes oplevelser af sammenhæng mellem de forskellige led i sundheds- og socialvæsenet og deres oplevelser af overensstemmelse mellem egne forventninger og det sundhedsvæsenet kan yde, skal gøres til kvalitetsindikatorer for sundhedsvæsenets virksomhed“. Læg mærke til, at det er borgernes oplevelser, der afgør hvad der er kvalitet, ikke målbare kriterier. For kommunerne kommer den store administrative udfordring ofte til at overskygge opgavens egentlige indhold.

Konsekvenser for omsorgen

*Primær- &
Sekundær-sektoren*

Selv om meningen med WHO's strategi var at både primær- og sekundærsektoren skulle arbejde på samme opgave mod fælles mål, er der i praksis tale om to helt forskellige virksomheder. Kommunen er vant til at sagsbehandle sociale opgaver og er bange for en såkaldt "hospitalisering". En svært syg og plejekrævende patient må finde sig i at blive omdefineret fra patient til bruger, ved udskrivningen til eget hjem, også selv om behovene for pleje og omsorg er uændrede.

I min tid som hjemmesygeplejerske i Aalborg så og oplevede jeg virkningerne efter de mange organisatoriske omstruktureringer, som blev foretaget i primærsektoren i Danmark i 80'erne og 90'erne. Omstruktureringer med udgangspunkt i ressourcestyring med tryk på „styring“. Omstruktureringerne blev foretaget helt uden hensyntagen til den enkelte omsorgsmedarbejders trivsel. Altså med udgangspunkt i økonomi og administration og ikke i værdier.

Jeg husker hvor ressourcekrævende frustrationerne var for de forskellige faggrupper. Når det hele alligevel gik videre, så var det pga. nogle dygtige, arbejdsomme, ansvarsbevidste og omsorgsfulde kolleger som spiste deres madpakke på vej til næste klient, og som næsten altid arbejdede over og engagerede sig helhjertet i de daglige opgaver på trods af, at de følte sig dybt frustrerede over manglende opbakning og manglende fællesforståelse med den administrative ledelse. På samme måde oplevede jeg pleje-/bistandsgruppen ofte

klagende over ikke at føle sig værdsat af ledelsen og handlet hen over hovedet på, som om ingen egentlig interesserede sig for, hvordan de oplevede deres hverdag sammen med klienterne.

Systemet kontra mennesket

Smuthuller for omsorg

Når systemet fungerer så forholdsvis godt som det alligevel gør, så er det pga. disse ildsjæle som har den gode vilje og mod til at lægge sjæl i arbejdet. Men der er noget som tyder på, at denne ”på trods af ” instilling ikke klarer sig i længden. Som Karen Christensen skriver i artiklen ”Andre-orientering” i *Social Kritik* fra maj sidste år, så gør moderniseringsprocessen det stadig vanskeligere for plejepersonalet at finde ”smuthuller” for udøvelse af omsorg med udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation. Dette fordi effektivisering og ressourcestyring har affødt en generalisering og en formalisering af arbejdsopgaverne med udarbejdelse af standarder og med et princip om erstatbarhed og gensidige aftaler. En udvikling som ifølge Karen Christensen indsnævrer det rum, som er en nødvendig forudsætning for, at omsorg overhovedet har betingelser for at udvikle sig. Det vil sige at den moderne omsorgsstruktur har fortrængt omsorgen, sit eget potentiale og idègrundlag.

Lars Gunnar Lingås udtrykker det i sin grundbog *Etik for social og sundhedsarbejdere* sådan her: „De fleste ansatte i social- og sundhedssektoren, der i de skandinaviske lande hovedsageligt er en offentlig sektor, havner i situationer, hvor de på et overordnet plan må vælge mellem at tjene systemet eller tjene befolkningen (klienter og patienter)“. Han sætter i det hele taget spørgsmålstegn ved effekten af den offentlige ressourcestyring. Han mener at det, endog driftsøkonomisk, ville lønne sig bedre at satse på det han kalder irrationel tid og plads til at bearbejde emotionelle forhold, end at satse på rationalisering.

Forretningen ,Sundhed‘

Service og management

Jessy Hjorth-Hansen og Dorte Høeg gør i bogen *Svækkelse i alderdommen* opmærksom på, at forandringsprocesserne i den offentlige sektor bygger på virksomhedstænkning og en antagelse om, at der er tale om serviceleverancer, altså en parallel til den private servicesektor. Da den offentlige organisation er politisk styret, er det i dag almindeligt, at politikerne opfatter sig som direktører for virksomheden kommunen. Forretningen underlægges management ideologiens betingelser for at klare sig godt på „markedet“. Politisk image og omdømme bliver vigtigere end den hjælp, som ikke kan synliggøres.

Hvis de ældre var en gruppe, som forholder sig til kommunen som kunder forholder sig til købmanden, kunne virksomhedsideen være god nok. Det gør de ældre bare slet ikke. Den ”kundeprofil” er ramt helt ved siden af og derfor er systemet ikke bæredygtigt. I Aalborg hørte jeg en områdeleder sige, at de ældre skulle opdrages til at stille krav. Det er nok meget rammende sagt, de ældre skal konverteres til brugere, hvilket nu viser sig selvfølgelig ikke at være menneskeværdigt. Derfor er det også de pårørende, som nu siger fra, fordi de ældre, der ikke har sagt til, slet ikke magter at sige fra.

Omsorg og etik

Omsorg og etik

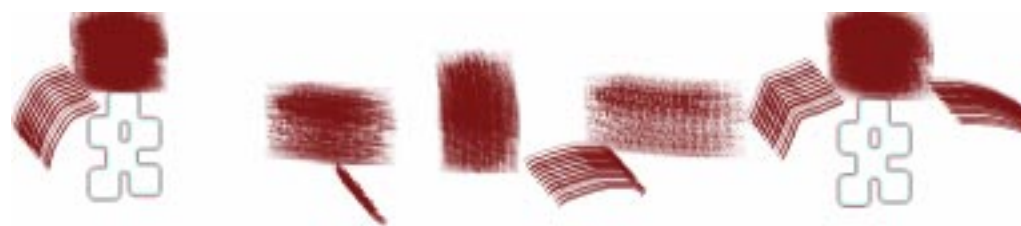
Jeg er sikker på at nogen ikke bryder sig om min kritik og mener, at vi med en

positiv indstilling, omstillingsparathed og samarbejde ville nå længere. Det lyder også besnærende rigtigt, men bare ikke hvis grundlaget som udgangspunkt er forkert. Omsorg er ikke en vare som forhandles, lige som kærlighed ikke er det. Ved som faggruppe ikke at sige fra, bliver vi medansvarlige.

Omsorg knytter sig til etik. Etik er ikke en privatsag, det vedrører os alle og er omsorgen for vor ældre i fare, må vi tage ansvar for omsorgen, føle omsorg for omsorgen.

*Jan Lindhardt &
Den barmhjertige
samaritaner*

Biskop Jan Lindhardt skriver i en kronik i Kristeligt Dagblad den 14. okt. 2000 om etik som samfundets bindemiddel. Han skriver at vores kulturs selvfølgelige grundlag er kristendommen. Fortællingen om den barmhjertige samaritaner er en af vores helt afgørende fortællinger. Jan Lindhardt mener at samaritanerens natur er bygget ind i hele vores tænkemåde igennem århundreder. Hans ærinde er, at dette ikke kommer af sig selv, men kun ved indlæring og at vi i de sidste generationer har forsømt denne indlæring om etik. Pga. denne mangel ligger etikken os efterhånden noget fjernt og vi begynder at udvise mangel- eller abstinenssymptomer. Kronikken handler om undervisning i skolerne, men jeg mener, at det samme gælder omsorgsarbejde. Ligesom samfundet må have et synligt etisk grundlag for at hænge sammen, sådan må også omsorgsarbejde hvile på et synligt og for alle forpligtende etisk grundlag.

Afhængig eller uafhængig

*Ansvar og
forpligtigelse*

Det er for eksempel bestemt ikke lige meget, om man som udgangspunkt mener, at mennesker er afhængige eller er uafhængige. Det får afgørende betydning for holdningen og målene i udøvelse af omsorgsarbejde. Ud fra en serviceorienteret tankegang må mennesket nødvendigvis være frit og uafhængigt. Det var da også det, der stod formuleret i værdigrundlaget i Aalborg Kommune. Der stod at mennesket grundlæggende ønskede at være uafhængigt, desuden at mennesket var et uforudsigeligt væsen! Hvis vi var fuldstændig uafhængige behøvede vi slet ikke nogen etik. Grundlæggende er vi efter min mening dybt afhængige af hinanden og af naturen, og netop det gør os etisk ansvarlige og forpligtede på noget. Vi kan ikke kun forholde os til os selv.

Når vi bliver gamle og svage er det afgørende om det samfund, som vi lever i, er forpligtede i forhold til vores afhængighed eller om afhængighed betragtes som en samfundsbelastning.

I fortællingen om den barmhjertige samaritaner er det værd at lægge mærke til, hvem der tog initiativet. Manden bad ikke selv om hjælp, det kunne han måske ikke engang, eller han kunne ikke få sig selv til det. Det var samaritaneren, som

så problemet og reagerede på det. Han ydede den bistand, som var oplagt nødvendig og værdig, også økonomisk. Det var Jesus selv, som fortalte denne lignelse, og da han var færdig med at fortælle sagde han, sjovt nok henvendt til en lovkyndig, at han skulle gå hen og gøre ligeså!

Der må nødvendigvis ske en nyorientering i omsorgsarbejdet væk fra en serviceorienteret managementkultur mod en omsorgsorienteret samaritansk kultur, hvis vi vil genskabe en omsorg for vore ældre som er samfundet værdigt.

Barmhjertighed

Det kan lade sig gøre. Den store forskel handler om at se på værdier frem for økonomiske ressourcer. Jan Lindhardt har fat i noget grundlæggende, nemlig at det kræver undervisning. Værdierne skal vi hele tiden minde hinanden om. Med et fint ord kaldes det værdibaseret ledelse. En ledelse hvor det handler om synlige og bevidste værdier og om at udvikle og frigive ressourcer hos den enkelte medarbejder som en værdi i sig selv. Der er forskel på den ressourcestyring som har været prioriteret i kommunernes omsorgsledelse og på en værdibaseret ledelse. Men det er klart at det er ledelsen som gør forskellen.

Undervisning i værdier

Ledelsesansvar

Det må være et ledelsesansvar, at der er så få steder, hvor det fungerer. Det må også være et ledelsesansvar når utilfredsheden med det menneskelige engagement i omsorgen er så stor som i den senere tid. Det må være symptomer på mangel og abstinenser, som Jan Lindhardt udtrykker det. Er det de medarbejdere, som jeg før omtalte så positivt, som begynder at udvise en umenneskelig adfærd overfor de ældre og deres pårørende? I hvert fald må vi indse, at menneskeværd og omsorg ikke trives under et hvilket som helst styre. Det har historien alt for tydeligt vist. Vigtigt er det at forstå, at i et umenneskeligt system kommer både udøvere og modtageren til at føle sig som ofre. Hvor ressourcestyring har vist sig at dræne og udmatte ressourcerne hos medarbejderne, så frigiver en værdiorienteret ledelse - og politik - ressourcer. Ikke at den enkelte medarbejder ikke kan drages til ansvar. Problemet er, som Susanne Bjerrehus har udtrykt det i forbindelse med fortællingen om hendes mors pleje, at man også begynder at få ondt af den enkelte medarbejder og hvor går man så hen med sin frustration, og hvor bliver problemet så taget alvorligt og løst? - forhåbentligt hos politikerne.

Værdibaseret ledelse kontra ressourcestyring

Om Noomi Falbe Mortensen

Noomi Falbe Mortensen er sygeplejerske, læser cand.cur (sygeplejevidenskab) på Danmarks Sygeplejerskehøjskole i Århus, arbejder i Embedslægeinstitutionen i Århus Amt som tilsynsførende på ældreområdet og er redaktionel medarbejder på Dansk Kristelig Sygeplejeforenings tidsskrift Forum.

Bibliografi

Svækkelse i alderdommen. Red Pia Fromholt, Jessy Hjorth-Hansen, Dorte Høeg, Andrus Viidik. Dafolo 1999.

Sygeplejefag-refleksion og handling. Red Janne Lyngaa. Munksgaards Forlag 1998.

„Andre-orientering og offentlig omsorgsarbejde“. Karen Christensen. Social Kritik nr.63 - maj 1999.

Etik for social- og sundhedsarbejdere. Lars Gunnar Lingås. Hans Reitzels Forlag 1999.

„Etik er sammenhæng“. Jan Lindhardt. Kronik i Kristeligt Dagblad, den 14. okt. 2000.

The hen and the egg *...og forvalterskabet*

AF Martin Hansen

Med udgangspunkt i det klassiske spørgsmål om hvad kom først - hønen eller ægget, bevæger artiklen sig ud i en filosofisk analyse af forvalterskabstanken og kristendemokratiet for at afprøve begges præmisser, for at undersøge om ideologi og forvalterskabs i sidste instans er en trossag. Den overordnede konklusion på artiklen er at forankringen i den kristendemokratiske ideologi, såvel som i forvalterskabstanken, først og fremmest ligger i en anerkendelse af en førstebevæger. Førstebevægeren er rationelt set en antagelse, noget vi ikke kan bevise men på den anden side heller ikke afvise, og som derfor er den første og eneste antagelse.

Hønen, ægget og forvalterskabet

Hønen og ægget

Hønen eller ægget? Spørgsmålet er velkendt, fordi det stiller besvareren i et dilemma, som er svært at komme ud af. Hvis besvareren kan løse gåden, må vedkommende ligge inde med hemmeligheden om dette fjerkræs oprindelse, og dermed måske også hvornår så meget andet startede med at være til.

Nu trækkes der som oftest på skuldrene, af den grund at pointen med spørgsmålet som oftest er at udtrykke et af tilværelsens paradokser.

Over for dette giver vi alle op, og spørgsmålet om hønen og ægget får karakter af morskab i anerkendelse af menneskets manglende viden om al tings oprindelse. Men sæt nu at der skulle være en, der dristede sig til den konklusion at netop dette paradoks var udtryk for den æglæggende races uendelige alder, fordi hønen altid har kommet før ægget der kom før hønen osv. Hvorledes kunne vi efterprøve påstanden? På en ene side kan det ikke bevises at uendeligheden ikke gælder i dette tilfælde, på den anden side kan det ikke bevises at der ikke har været en „første bevæger“ der satte processen i gang. Det er derfor lige troværdigt at tilslutte sig den eller den anden side, men det valg besvareren måtte træffe, eller det udgangspunkt vedkommende måtte tilslutte sig, har betydning for gådens udfald. Udfaldet er altså dybest set betinget af en overbevisning, enten om uendeligheden eller førstebevægeren.

Artiklens spørgsmål

Det samme paradoks gør sig gældende for dele af den kristendemokratiske ideologi. I denne artikel vil forvalterskabet blive taget under lup. Vi vil i det følgende forsøge at afklare i hvilken af de to lejre at forvalterskabet hører hjemme, og om det dybest set er en trossag. Holder kristendemokratiet til en kritisk gennemgang eller er kristendemokrati en trossag?

Det følgende gennemgår, hvorledes nogle af disse problemer kan angribes. Følgende må ikke anses som et endegyldigt svar, men mere som et oplæg til debat om spørgsmålene: *Hvori har kristendemokratiet sit fundament, er forvalterskabet dybest set en trossag og kræver forvalterskabet en implicit accept af skabelsen og dermed kristendomen?*

4 pointer og 3 grund søjler

4 pointer

For at opstille inspirationen på en let forklarlig måde er der i denne artikel foretaget en basal opdeling af bibelens indhold i fire pointer. En pointe om alttings tilblivelse, en pointe om menneskets særskilte værdi, en pointe om menneskenes indbyrdes forhold og endeligt en pointe om menneskets forhold til Gud og meningen med det hele (livet!). Med disse 4 pointer er hele bibelen udtrykt. De pointer som har politisk og derfor ideologisk relevans er pointerne om alttings tilblivelse, om menneskets særskilte værdi og menneskers indbyrdes forhold.

De 3 søjler

Set ud fra disse pointer kan det synes logisk at fortolke disse til en søjle om det kristne menneskesyn og en søjle om næstekærlighed og en søjle om forvalterskabstanken.

Umiddelbart virker dette rigtigt for de to første eksemplers vedkommende, men koblingen mellem alttings tilblivelse og forvalterskabet kan synes vanskeligt, og ikke uden grund. Eksemplet her er nemlig desværre en alt for typisk misforstået brug af grund søjlernes inspiration og brug af grund søjlerne. Mange forestiller sig at de tre grund søjler hver udtrykker en tredjedel af et hele, men således skal de ikke forstås. De tre pointer som vi først uddrog er nemlig ikke udtryk for hver en tredjedel af det politisk relevante i bibelen. De er udtryk for tre egenskaber eller kvaliteter der tilsammen tegner et hele, og således skal grund søjlerne også udtrages og bruges.

Menneskets særstilling har nemlig ingen pointe uden at sætte det i forhold til alttings tilblivelse og menneskenes indbyrdes forhold. Menneskenes indbyrdes forhold har heller ingen pointe uden at sætte det i forhold til menneskets særstilling og alttings tilblivelse, og endeligt har alttings tilblivelse heller ingen pointe uden at sætte dette i forhold til menneskets særstilling og menneskenes indbyrdes forhold. Ingen af de tre pointer giver et hele uden at se dem i forhold til de to andre og lige så med grund søjlerne.

Eksempler på
Bibelens natursyn

Da denne artikel nu har sit fokus på forvalterskabstanken vil vi vende tilbage til hvorledes de tre pointer, udtrykt gennem bibelen, giver forvalterskabstanken. Gennem bibelen finder vi ikke mange direkte hændelser der taler om bibelens

naturesyn. Det er dog flere steder et underforstået faktum at naturen har en meget høj status i det skabte univers. Dette kan vi blandt andet se i følgende eksempler:

Det første eksempel er hentet fra skabelsen af mennesket, hvor Gud former mennesket af støvet i sit billede, blæser livsånde i det og sætter det til at underlægge sig planterne og dyrene. Gud lader altså et individ, bestående af jordens støv og sin ånde, være genstand for sin kærlighed. Dermed antydes også kærligheden til det støv, den jord, som mennesket er opstået af. Det væsen som Gud pustede ånde i, var skabt af det støv han tidligere havde skabt jorden af, og derefter konstateret var godt. Her introduceres altså først og fremmest menneskets værdi, men også jordens værdi, idet at forskellen på mennesket og jorden er den livsånde, som Gud pustede i mennesket.

Naturen har en værdimæssig særlig placering i verdensbilledet, men naturens store værdi er kun den ene side af sagen. Bibelen er nemlig ikke færdig med at udrede sit naturesyn med dette.

Igen skal vi tilbage til hændelserne omkring skabelsen. Umiddelbart efter skabelsen pålægges mennesket i fællesskab, ansvaret for at herske over naturen, og dømmes senere til i fællesskab at kæmpe mod naturen for at overleve.

Bibelens beskrivelse af naturen rummer altså et billede af mennesket og naturen i et forhold, hvor mennesket både er en integreret del af naturen i og med sin kamp for at overleve (symboliseret ved støvet), men også er blevet givet evnen til at hæve sig over naturen for at erkende dens store værdi og handle og herske i respekt over for dette (symboliseret ved ånden). Menneskets forhold til naturen har altså to planer.

*Forholdet ml.
forvaltertanken og
økologi*

Forvalterskab og økologi

Forvalterskabstankens største realpolitiske kvalitet er dets evne til på samme tid at udtrykke samhørighed og ansvar for den omgivende verden. Samhørighed fordi vi qua vort legeme løseligt indgår på lige fod med alle øvrige biotoper. Ansvar fordi vi qua vort intellekt er blevet tildelt ansvar og evne til at skabe overblik for at forvalte.

Kun ganske få naturesyn er så klare som forvalterskabstanken, der med ganske få ord er i stand til at forklare hvorledes mennesket indgår i det økologiske system, og hvorledes mennesket er blevet tildelt et ansvar for at opretholde en fornuftig balance i naturen.

Oftentimes the management idea is translated to „ecology“. This can be followed, and with the ecological thought also includes the human as an integrated part of nature, but hereafter the ecological thought is insufficient, because it does not dare to point out why it is the human who has the responsibility for the ecological imbalance. The carrying idea in the ecological thought is that one cleans up after oneself. In the management idea the carrying idea is that the human generally has the responsibility for cleaning up and maintaining order in the entire ecological system.

The ecological thought does not allow the human to leave a mark for future generations, with reference to the equalization of all biotopes in the system. The management idea forbids us not to leave a mark, but allows us on the other side also not to act irresponsibly. We must therefore follow the management idea not only to clean up after ourselves, but because we have been given the responsibility for an ecological system with an ongoing value.

*Menneskets
fejlbarlighed*

Is it then not that we each in our own way try to do our best? Is it OK to let the pigs run so long that we only think we can overlook the consequences? Absolutely not!

The human often has a need to seek his own best and is therefore not always competent to evaluate the consequences of his actions in relation to nature. Therefore it is our responsibility as managers to act with the greatest caution, acknowledging human fallibility, and to take all the rules of conduct as far as possible, for the best possible way to live up to the responsibility that we have been given.

An environmental policy based on the management idea is therefore a progressive and restrictive environmental policy.

Tilbage til Hønen og ægget

Tro vs. ideologi

Since we in the first section concluded, that both infinity and the thought of first movement were dependent on an acknowledgment or a confession, and that parts of the Christian democracy in the same way were affected by the same dilemma, the question therefore is, what consequences this has for Christian democracy.

If there is a confession, it requires that one has faith in Christianity, and if so, is Christian democracy then only a reinterpretation of what the Christians in the beginning would have thought? In no way. The creation is a meaningful gift through the entire Christian democracy, the human value is the carrying idea for everything, and the human responsibility is very central, but in no way conditional on a confession to the fourth of the points, namely the point about

menneskets forhold til Gud og meningen med det hele (livet!). Netop pointen om alttings forhold til Gud, som af mange regnes som kristendommens hjørnesteen, er ikke draget ind i kristendemokratiet, fordi det netop er i den fjerde pointe at Gud bliver til Gud og kristen tro til kristen tro og ikke ideologi. De øvrige tre pointer opererer ganske vist med en førstebevæger, men ikke med en frelser, som det er tilfældet i den fjerde pointe.

Sammenfatning

Ligesom at det ikke er betinget af en tro på kristendommen at mene at ægget, hønen eller ingen af dem kom først, ligeså er det, set fra de 3 første pointer, ligegyldigt hvem der har sat det hele i gang. Derfor er en bekendelse til de tre pointer, og dermed de tre grund søjler, ikke betinget af en tro på kristendommen.

Sammenfattende kan det siges, at denne artikel har forsøgt at anskueliggøre, at forankringen først og fremmest ligger i en anerkendelse af en førstebevæger, der rationelt set er en antagelse, noget vi ikke kan bevise men på den anden side heller ikke afvise, og som derfor er vores første og eneste antagelse. At mange af de her nævnte argumenter kan underbygges på en rationel måde kan aldrig blive det bærende, men kun et bekræftende om det rigtige i det valg man har truffet.

Hvis du vil vide mere

Her er en række ressourcer for de der måtte være interesseret i at vide mere om den kristendemokratiske ideologi, de kristendemokratiske partier m.v. En opdateret liste findes på www.minpolitik.dk.

Tidsskrifter	Tidningen Kristdemokraten (Svensk) Folkets Framtid (Norsk) Idé Politik (dansk)	www.kristdemokraten.com www.folketsframtid.no www.krf.dk
Kristendemokratiske Tænketaanke	Civitas – kristendemokratisk idéinstitut – <i>kristendemokratisk tænketank (svensk)</i> . Kristdemokratisk debatt – <i>kristendemokratisk tidsskrift (svensk)</i> . Konrad Adenauer-stiftung – <i>Arbejder bl.a. med forskning i kristendemokratisk historie og ideologi (tysk/engelsk)</i> . Thomistic Philosophy – <i>Alt om thomistisk filosofi. Meget kristendemokratisk tænkning har sit i udspring hos Thomas af Aquino (engelsk)</i> . Jacques Maritain Center – <i>Alt om Maritain. Bl.a. kan man læse hans værker på nettet (engelsk)</i> .	www.civitas.net www.kristdemokratiskdebatt.kristdemokrat.se www.kas.de www.aquinasonline.com www.nd.edu/Departments/Maritain
Andre tænketanke	Ethics and Public Policy Center i Washington – <i>Tænketank på etik & politik (engelsk)</i> The Institute on Religion and Public Policy – <i>Økumenisk institut som bl.a. arbejder med forholdet mellem politik, etik og religion (engelsk)</i> . Demos – <i>Banebrydende tænketank (d. 3. vej) som bl.a. har A. Giddens, Bauman & Etzioni tilknyttet (engelsk)</i> . Instituttet for fremtidsforskning – <i>Uafhængig dansk tænke-tank, der servicerer både det offentlige og private erhvervsliv (dansk)</i> . The Family Policy Studies Centre – <i>Tænketank med fokus på familien i samfundet (engelsk)</i> . Jewish Policy Research – <i>Tænketank der forsker i samfund og religion i et jødisk perspektiv (engelsk)</i> . Inter Action Council – <i>Tænke tank om rettigheder og pligter med bl.a. den tidl. tyske præsident Helmut Schmidt som medlem (engelsk)</i> . Citizenship Foundation – <i>Organisation med fokus på medborgerskab & moral (engelsk)</i> .	www.eppc.org www.religionandpolicy.org www.demos.co.uk www.cifs.dk www.fpss.org.uk www.jpr.org.uk www.asiawide.or.jp/iac/contents.htm www.citfou.org.uk

Paraply- organisationer	European People's Party (EPP)	www.eppe.org
	Youth of the European People's Party (YEPP)	www.yepp.org
	European People's Party in the European Parliament	epp-ed.europarl.eu.int
	Organización Demócrata Cristiana de America (ODCA)	www.odca.cl
	Christian Democrats and People's Party International (CDI-IDC):	www.idc-cdi.org

Partier - EU	Belgien:	Christen-Democratisch & Vlaams (CD&V)	www.cdenv.be
		Centre démocrate humaniste. (cdh)	www.cdh.be
	Finland:	Suomen Kristillisdemokraatit (KD)	www.kristillisdemokraatit.fi
	Holland:	Christen Democratisch Appèl (CDA)	www.cda.nl
	Irland:	Fine Gael (FG)	www.finegael.com
	Italien:	Centro Cristiano Democratici (CCD)	www.ccd.it
		Cristiani Democratici Uniti (CDU)	www.axnet.it/cdu
	Katalonien:	Unió Democràtica de Catalunya (UDC)	www.uniondemocratica.org
	Luxembourg:	Chrëstlech Sozial Vollekspartei (CSV)	www.csv.lu
	Sverige:	Kristdemokraterna (KD)	www.kristdemokrat.se
	Tyskland:	Christlich Demokratische Union (CDU)	www.cdu.de
		Christlich Soziale Union (CSU)	www.csu.de

- Resten af Europa:	Albanien:	Christian Democratic Party of Albania (-)	sigmagemal@albaniaonline.net
		Democratic Party of Albania (PDS)	-
	Georgien:	Christian Democrat Union of Georgia (CDUG)	eurogeorgia@hotmail.com
	Hviderusland:	Belarussioan Christian Democrat Party (BCDP)	bdf@charity.belpak.minsk.by
	Kosovo:	A.Christian Dem. Party of Kosovo (PSHDK)	-
	Letland:	Kristīgi Demokrātiska Savienība (KDS)	-
	Litauen:	Lietuvos krikščionių demokratų partija (LKD)	www.lkdp.lt
	Moldavien:	Partidul Popular Crestin Democrat	www.ppcd.dnt.md
	Norge:	Kristelig Folkeparti (KRF)	www.krf.no
	Rumænien:	Partidul Nat. Taranesc Crestin Democrat (PNTCD)	www.pntcd.ro
		Románial Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ)	www.rmksz.ro
	Rusland:	Christian Democrat Union (CDU-CR)	kiselev@all-rusia.org
	San Marino:	Partito Democratico Cristiano Sammarinese (PDCS)	www.pdcs.sm
	Schweiz:	Christlichdemokratische Volkspartei (CVP)	www.cvp.ch
		Evangelische Volkspartei (EVP)	www.evp-pev.ch
	Slovakiet:	Kresťanskodemokraticke Hnutie (KDH)	www.kdh.sk
	Slovenien:	Nova Slovenija-Krscanska Ljudska Stranka (NSi)	www.nsi.si
	Tjekkiet:	Krestanka a demokraticka unie (KDU-CSL)	www.kdu.cz
	Ukraine:	Christian People's Union (CPU)	-
	Ungarn:	Magyar Demokrata Fórum (MDF)	www.mdf.hu

- Syd- og Mellemamerika:	Argentina:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	juntanac@microstar.com.ar
	Aruba:	Arubaanse Volkspartij / Democracia Cristiana	-
	Bolivia:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	nabilmiguel@spvs.gov.bo
	Chile:	Partido Democrata Cristiano (PDC)	-
	Costa Rica:	Partido Unidad Social Cristiana (PUSC)	pusccr@sol.racsacocor
	Cuba (*eksil):	Partido Demócrata Cristiano de Cuba (PDC)	www.pdc-cuba.org
		Movimiento Cristiano "Liberacion" (MCL)	-
	Dom. Rep.	Partido Reformista Social Cristiano (PRSC)	laguer@balaguerpresidente.com
	Ecuador:	Union Democrata Cristiana (DP)	dp@interactive.net.ec
	El Salvador:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	-
	Guatemala:	Democracia Cristiana Guatemalteca (DCG)	-
	Honduras:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	-
	Nicaragua:	Partido Unidad Social Cristiana (PUSC)	-

Panama:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	pdcpanama@cwpanama.net
Paraguay:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	www.pdc.org.py
Peru:	Partido Popular Cristiano (PPC)	aflores@congreso.gob.pe
	Union Democrata Cristiano (UDC)	sluti@lullitec.com.pe
Uruguay:	Partido Democrato Cristiano (PDC)	pdcp@chasque.apc.org
Venezuela:	Partido Social Cristiano „COPEI“ (-)	www.copei.org

- Afrika:	DR Congo:	Democrat and Social Christian Party	-
	Sydafrika:	African Christian Democratic Party (ACDP)	www.acdp.org.za

Mellemøsten & Asien:	Filipinerne:	Lakas Union Nacional de Cristianos-Musulmanes Democratas Unidos (LAKAS-NUCD-UMDP)	venecia@pacific.net.ph
	Libanon:	Union Chrétienne Démocrate Libanaise	george@lawjabre.com
